

Posudek diplomové práce Petry Grycové „Österreichisches versus Bundesdeutsches Deutsch. Einfaches Sprachmanagement in Interaktionen zwischen österreichischen und deutschen Muttersprachlern“, 2012, ÚGS FFUK

Petra Grycová ve své práci vychází z prožívaných problémů při existenci tzv. pluricentrických jazyků, tj. jazyků s více než jednou standardní podobou, v tomto případě němčiny a jejích standardů v SRN a v Rakousku. Problém diskutuje na bázi teorie jazykového managementu. Poukazuje na to, že lexikální rozdíly mohou jednak vést k nedorozumění a jednak slouží – v podobě interakcí – jako odraz vzájemného sociálního vztahu mezi varietami. Tato problematika vychází podobně jako jiné problematiky, které bývají zkoumány v rámci teorie jazykového managementu, ze skutečně prožívaných problémů, s nimiž se mluvčí německých a rakouských standardních variet každodenně potýkají.

V prvních dvou kapitolách podává autorka rozsáhlý přehled konceptů, se kterými v práci operuje – pluricentrismus a teorie jazykového managementu. Ve třetí a čtvrté kapitole blíže vysvětluje pluricentrickou situaci němčiny ze synchronního i diachronního hlediska – jaké kodifikované standardní variety existují a historické souvislosti, na jejichž základě rakouská standardní varieta vznikla. Pojednává zde např. o organizovaném jazykovém managementu v podobě slovníků rakouské němčiny nebo tzv. „Protokolu č. 10“, na jehož základě bylo pro účely užívání v EU oficiálně uznáno 23 rakouských kulinářských termínů.

V páté kapitole shrnuje autorka metodologii, kterou používala a kterou by bylo možné nazvat systematickým zúčastněným pozorováním – během několikaletého období působení v Německu i v Rakousku systematicky zaznamenávala případy, v nichž účastníci interakce provedli jakékoliv metajazykové chování vůči odlišnosti variet němčiny. Vzhledem k spontánnímu charakteru příkladů nebyly nahrávány, ale autorka vedla výzkumný deník, který reprodukuje v příloze práce.

V šesté kapitole poskytuje autorka analýzu dvaceti osmi příkladů jazykového, komunikačního a sociokulturního managementu rozdílů mezi německou a rakouskou němčinou. V drtivé většině z nich šlo o to, že aktéři jazykového managementu vycházeli z předpokladu, že jazykové varianty, které se nacházejí v rakouské němčině, jsou jaksi obecně méně srozumitelné a tím pádem i příznakové. Na základě názorných příkladů lze pozorovat vzájemná očekávání mluvčích – očekává se, že mluvčí rakouské němčiny budou mít pasivní (a v některých situacích i aktivní) kompetenci v německé němčině. Přitom situace opačná (že těmito kompetencemi by disponovali mluvčí německé němčiny v rakouské němčině) se neočekává. Na konci dospívá autorka k závěru, že jediná oblast, ve které je rakouská němčina považována mluvčími německých variet za legitimní, je oblast kulinářská (která se stala, jak zmíněno výše, dokonce předmětem primárního evropského práva v podobě Protokolu č. 10 k přístupové smlouvě Rakouska k EU).

Práce představuje velice inovativní přístup k relevantní sociolingvistické problematice. K jejím největším kladům patří následující:

- rozsah příkladů a jejich tématická organizace při analýze

- schopnost autorky identifikovat různé podoby jazykového managementu v přirozeně se odehrávající interakci, obzvláště u příkladů, ve kterých nedošlo ke všem fázím (např. když došlo jen k povšimnutí, nebo jen k povšimnutí a hodnocení, což se stalo poměrně často)

K práci bych ale měla jednu poměrně důležitou kritickou metodologickou poznámku:

- některé uvedené příklady jsou opravdu velice rozsáhlé a tak vzhledem k tomu, že nebyly nahrány, ale zaznamenány v paměti a pak písemně, mají sníženou důvěryhodnost. Nabízí se otázka, proč musely být v práci prezentovány za každou cenu v podobě napodobující přepis audiozáznamu a proč nemohly být sumarizovány formou parafrází.

Otázky pro diskusi:

- Mohla by autorka vysvětlit, v jakém smyslu přesněji je pluricentrismus jazyků *výsledkem* sociokulturního, resp. socioekonomického managementu?

- Jak by autorka integrovala různé koncepce jazykové ideologie (např. od Paula Kroskryho) do své analýzy?

- Čím by výsledky této práce mohly přispět k oboru percepční dialektologie (viz např. práce Dennise Prestona) a naopak?

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení „velmi dobře“ v závislosti na průběhu obhajoby.

Mgr. Tamah Sherman, Ph.D.

V Praze 27.1.2013